

Utmarka - mellom ide og konsum

Tor Arnesen

tor.arnesen.11@ostforsk.no
Østlandsforskning

Noe forsinket presenterer vi siste nummer av UTMARK i 2006. De tema vi denne gang bringer til torgs er alle påtrengende - hver på sitt vis. Det pågår en utvikling i samfunnets forhold til og bruk av utmark. Fenomenet preges av at rekreativ bruk av utmark i økende grad blir tilgjengelig for en urbanisert befolkning. I de berørte områdene viser dette seg på flere måter. Det mest synlige er bygging av fritidsboliger, aktivitetsanlegg osv, det viser deg i arrangementer for sykkel, ski, løp, padling, luftsport osv som bruker utmarka som arena, det viser seg i nye bruksmønstre hvor motorisert ferdsel gir mulighet til å trenge dypere inn i utmarka for flere osv. Samtidig som vi nå tar utmarka i rekreativ bruk i økende omfang, står vi og overfor betydelige og komplekse utfordringer i naturressursforvaltninga. En slik tvetydig - vi kunne si disharmonisk - utvikling kan ikke bare forstås som et materielt fenomen, et økonomisk, økologisk eller politisk fenomen. Det er og viktig å diskutere denne utviklingen i relasjonen mellom samfunn og utmark som en idehistorisk utvikling. Sissel Mæland tar opp denne tråden og gir oss en idehistorisk analyse som nettopp forholder seg til hvordan utmarka framstår som disharmonisk.

I et gjennomorganisert samfunn som vårt blir disharmoniske tilstander gjerne møtt med nye forvaltningspolitiske prosesser. Så også i utmarksforvaltninga. Harvold, Hovik og Vindenes viderefører en svært viktig debatt: Når vi nå må fare fram med forsiktighet i utmarka og særlig i forhold til nye rekreative bruksmåter, hvordan skal vi forvalte og hvem skal da ha makt og myndighet til å si ja eller nei? For arealpolitikken i miljøforvaltninga er fredning etter strenge bestemmelser et - ja kanskje det - viktige virkemidlet. Men hvis andre tiltak enn en nærmest fullstendig overføring av kontroll til sentrale myndigheter er tilstrekkelig, er kanskje ikke et strengt vern et mål i seg selv?

Utmarka er ikke et tomt rom vi kan befolke etter våre skiftende behov - utmarka er i utgangspunktet i bruk og eid. Men med nye bruksmåter og nye aktører i utmarka blir etablerte beslutningsprosesser og maktforhold utfordret. Det oppstår behov for å styrke noen interesser og svekke andre. Så *lex lata* - loven som den er - er ikke nødvendigvis *lex ferenda* - loven slik den burde være. Sedvane og alders bruk foreligger ofte som *lex non scripta* - uskreven lov. Lie, Vistenes og Nellemann adresserer spørsmålet om reindriftes makt og myndighet i forhold til plan og beslutningsprosesser for bygging av fritidsboliger - er det behov for nye forvaltningspolitiske grep?

"Vi" har et jubileum i år. Det er 150 år siden den norskættede Thorsten Veblen ble født i norske immigrantmiljøer i USA - med røtter fra Valdres. Han var en meget original og kontroversiell tenker i USA. Vi markerer dette i UTMARK med en artikkel som gir en kortfattet introduksjon til hans liv og sentrale arbeider. Han er blandt annet kjent for sitt begrep om "prangende konsum". Noen ville kanskje si at nettopp moderne fritidsboliger i utmarka er blitt et felt for pragnende oppførsel hos en velbemidlet del av befolkningen?

Med denne artikkelen gjør også UTMARK sin egen emigrasjon: Det er første artikkel i tidsskriftet skrevet på et annet språk enn de nordiske. Med det ønsker vi å markere at vi er åpne for bidrag på ikke-nordiske språk - selv om norsk er og vil forbli vår sentrale plattform.

Vi har også gjennomført en annen utviklingsprosess med dette nummeret: De enkelte artiklene er tilgjengelige både som html-filer og som pdf-filer. Hele nummeret kan videre lastes ned og skrives ut som ett hefte i pdf-format. html-formatet er fremdeles det primære, men pdf kan være greit for å skrive ut artiklene.